

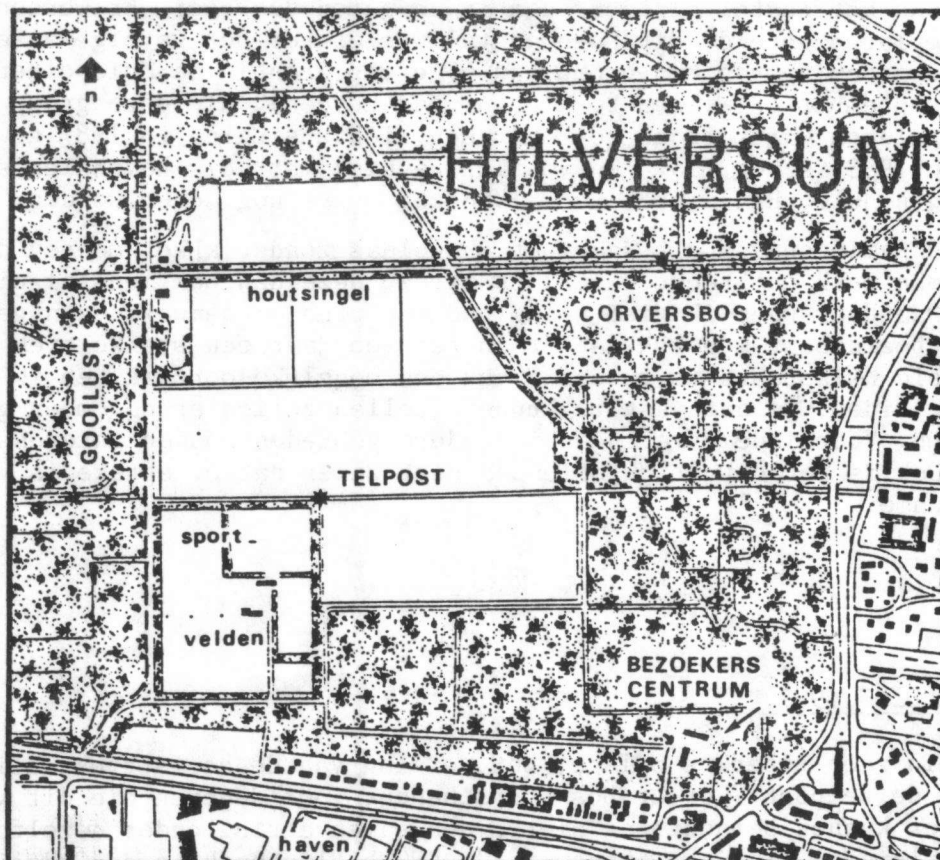
VERSLAG VAN EEN PROEFTELLING VAN VOGELTREK OVER DE TELPOST
'CORVERSBOS' IN DE HERFST VAN 1987. (Samenvatting).

Alfred J. van Klaveren

Inleiding.

Er is al een aantal jaren niets meer gedaan aan gericht trekvogelonderzoek in ons werkgebied. Een aantal van onze actieve leden heeft daarom in het voorjaar van 1987 besloten de draad van het telgebeuren weer op te pakken. In de daarop volgende herfst heeft, als proef, weer een herfsttrektelling plaatsgevonden. Van 7 september tot en met 29 november 1987 zijn gedurende 26 ochtenden alle trekvogels genoteerd.

Het doel van de telling in 1987 was: het vaststellen van herfsttrek boven de akkers en de wijde omgeving en het verzamelen van gegevens omtrent het aantal doortrekkende individuen en soorten.

Situatieschets.

De telpost is vrijwel geheel omgeven door de akkers van het Corversbos, even ten westen van Hilversum. In het zuidwesten grenst de telpost aan een houtsingel die de scheiding vormt tussen de akkers en de velden van korfbalvereniging 'Excelsior'. Het gebied rondom de akkers bestaat geheel uit bos.

De keuze voor een telpost in ons werkgebied was gevallen op het Corversbos, omdat het in de eerste plaats op een vermoedelijke trekroute ligt over de grens van nat (Vechtplassen) naar droog (Hilversumse stuwwal). Verwacht werd dat de trekvogels die over het boscomplex en het westelijk deel van Hilversum in ZW-richting trokken, min of meer gestuwd over het Corversbos en met name over de akkers zouden vliegen.

In de tweede plaats ligt de telpost zeer centraal in het werkgebied en is het punt goed bereikbaar. Het grootste deel van het gebied is eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten en is beperkt opengesteld voor publiek.

Tijdens alle teldagen werden naast trekkende vogels ook ter plaatse aanwezige vogels genoteerd. Door het gedrag van deze vogels te bestuderen hebben we een idee gekregen hoe ze gebruik maken van het gebied rondom de telpost; van 69 soorten werd vastgesteld dat ze op een of andere wijze gebruik maakten van het gebied. Naast rustende en fouragerende vogels werden ook groepen vogels waargenomen die van hun slaappleatsen kwamen en/of naar de voedselgebieden gingen.

De bossen rondom de akkers zijn uitermate aantrekkelijk voor verschillende soorten roofvogels, spechten, lijsters, mezen en vinken. Tijdens vrijwel alle tellingen werden Havik, Sperwer en Buizerd waargenomen en Bosuilen riepen in de schemer veelvuldig. Er werden vier soorten spechten genoteerd en mezen en lijsters maakten tijdens het trekken gebruik van de begroeiing om te rusten en te fourageren. Hetzelfde geldt voor o.a. Vink, Keep, Putter en Sijs, die vaak in grote aantallen in beuken en berken rustten of naar voedsel zochten. Vooral Vink en Keep waren eind november zeer talrijk aanwezig. Andere soorten zoals Houtsnip, IJsvogel, Winterkoning, Roodborst, Zwartkop, Vuurgoudhaan en Spreeuw werden ook in de bossen rond de telpost waargenomen. Op en boven de akkers werden 31 soorten gezien. Kieviten, Graspiepers en Waterpiepers, Veldleeuwerikken, Zanglijsters en Kramsvogels slopen tussen het wintergraan op de akkers, terwijl Rietgorzen liever mais als slaappleats kozen. Bovenstaande soorten maakten, evenals Boomleeuwerik, Witte Kwikstaart, Tapuit, Koperwiek en Kneu gebruik van de akkers om er te rusten en te fourageren. Roeken en Zwarte Kraaien nuttigden, samen met Holenduiven, Kauwen en Eksters de resten van de mais, die na de oogst waren achtergebleven. Tussen de Kauwen verbleven in november enkele tientallen Noordelijke Kauwen (*Corvus monedula monedula*); op 13 november zelfs één Oost-Europese Kauw (*C.m.soemeringii*, beiden zijn ondersoorten van de Kauw). Van een aantal soorten is slaaptrek geconstateerd: Kokmeeuw (25-50 ex. richting NO), Kauw (720 NNO), Zwarte Kraai (50-100 N), Spreeuw (10-40 ZW), Vink (10-15 NO), Groenling (10-20 NNO) en Putter (25-30 ONO).

Werkwijze en weersgesteldheid.

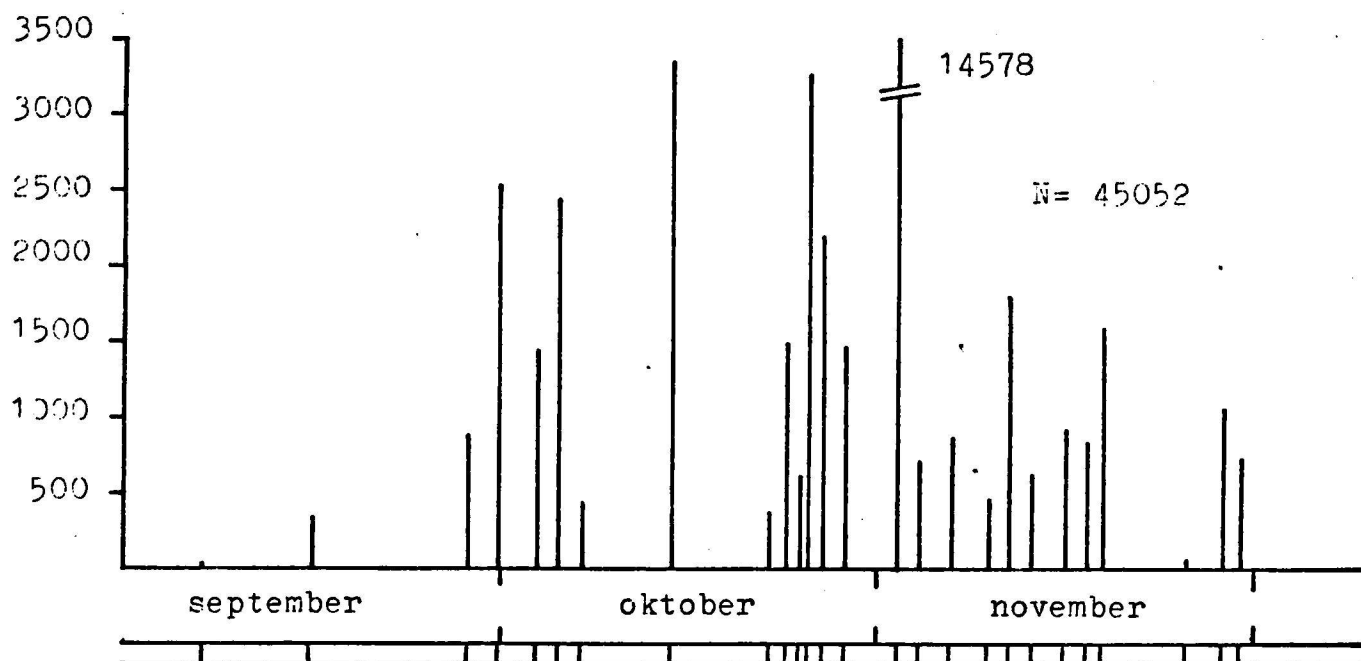
Omdat het een proeftelling betrof is niet geheel volgens de richtlijnen van de Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen geteld. Er is besloten alle vogels die in zuidelijke richting vlogen te noteren. Na afloop van een telling werden van de belangrijkste trekvogels de trekrichtingen op een kaart van het gebied ingetekend. Met het blote oog, met de kijker en zonodig met de telescoop werd het luchtruim rondom de telpost afgezocht. Alle vogels die zichtbaar waren werden vanaf het begin van de telling (een half uur voor zonsopgang) genoteerd in een veldboekje. In totaal is gedurende ca. 102 uren naar trekvogels gekeken: in september ca. 15 uren (4 ochtenden), in oktober 46 uren (10 ochtenden) en in november ca. 41 uren (12 ochtenden). Tijdens de tellingen werd ook de weersgesteldheid genoteerd. Het weer bleek duidelijk van invloed op de telresultaten. De trek kwam in september traag op gang. Een langdurige depressie zorgde tot half september voor veel wind en buien. Er was maar weinig trek te bespeuren. Tot half oktober was het goed weer en werden er zeer veel trekvogels genoteerd. Daarna veroorzaakte mist gedurende een aantal dagen

een stremming, welke eind oktober weer werd opgeheven door opklaringen; ook toen werden weer veel trekvogels waargenomen. November gaf een wisselend, doch overwegend slecht weerbeeld te zien. Door regen en mist, maar ook door afnemende trek konden geleidelijk aan steeds minder trekvogels worden genoteerd.

Resultaten.

Gedurende een periode van drie maanden hebben we alle trekvogels boven de telpost en de wijde omgeving geteld. Uit de resultaten blijkt dat er zeer veel trekbewegingen hebben plaatsgevonden boven en langs de akkers van het Corversbos. In totaal werden meer dan 45.000 vogels, verdeeld over 83 soorten, waargenomen. In september trokken vooral Sperwer, Kievit, Graspieper, Boompieper, Gele en Witte Kwikstaart, Heggemus, Zanglijster, Vink, Sijs en Kneu. De eerste helft van oktober werd gekenmerkt door trek van Graspieper, Heggemus, Keep, Kneu en Rietgors, maar vooral van Spreeuw en Vink. Gedurende de tweede helft werden grote aantallen Boerenzwaluwen, Graspiepers en Koperwieken, maar vooral

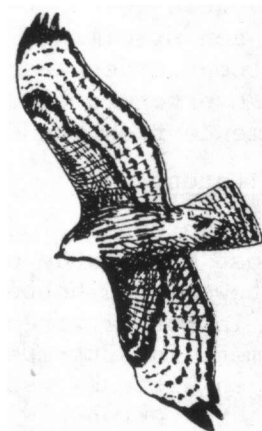
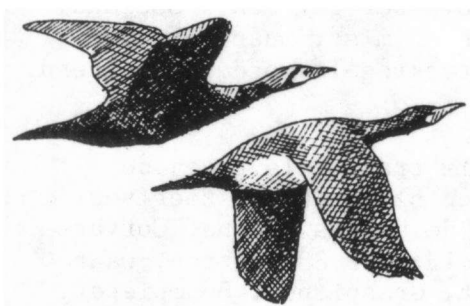
Veldleeuwerikken, Vinken en Kneuen waargenomen, terwijl er eind oktober ook Kleine Zwanen en veel Grauwe Ganzen, Kramsvogels en Kepen overtrokken. Begin november werden zeer grote hoeveelheden vogels waargenomen. Op 2 november maar liefst 7.300 Grauwe Ganzen. Verder ook veel Aalscholvers, Kieviten, Houtduiven, Kramsvogels, Roeken, Vinken en Spreeuwen. Het totaal aantal trekvogels bedroeg op die dag 14.600 exemplaren (figuur 1)!

Figuur 1. Aantal exemplaren per teldag.

Ook half november trokken nog veel ganzen, Houtduiven, Kramsvogels en vinkachtigen door; eind november werden vooral Houtduiven, Vinken en Kepen in grote aantallen waargenomen. De vogels die het talrijkst zijn doorgetrokken zijn in onderstaande 'top-tien' vermeld:

1. Grauwe Gans	9.053 ex.	6. Kramsvogel	2.005 ex.
2. Spreeuw	9.032 "	7. Graspieper	1.837 "
3. Vink	7.761 "	8. Veldleeuwerik	1.485 "
4. Houtduif	3.497 "	9. Zanglijster	1.041 "
5. Koperwiek	2.629 "	10. Keep	950 "

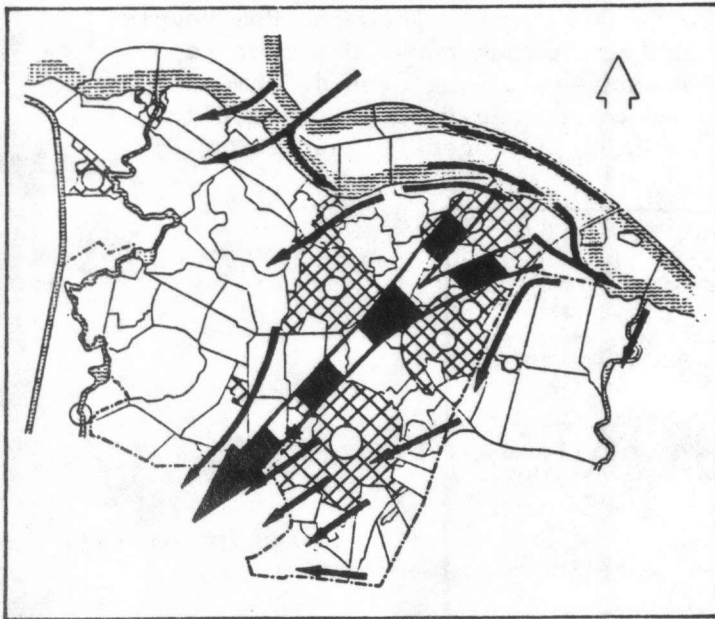
De meeste vogels trokken in ZW-richting. Aalscholvers, Kleine Zwanen en ganzen werden ook vaak op grote afstand van de telpost waargenomen. Roofvogels als Blauwe Kiekendief en Buizerd waren na schroeven vaak nauwelijks meer te volgen (zuid tot west). Sperwers echter trokken veelal laag over de bomen richting WZW. Kieviten en Spreeuwen vlogen vaak frontsgewijs over, waarbij de Spreeuwen vaak langs de westelijke bosrand richting Z vlogen (figuur 2).

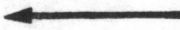
Figuur 2 .

- Grauwe Gans
- ... Kievit
- - - Spreeuw
- Vink

Houtduiven kwamen vanaf de 's-Gravelandse landgoederen en de Westerheide op de telpost aanvliegen en volgden de westelijke bosrand (ZZW) of vlogen ZO. De meeste zangvogels vlogen richting ZW. Lijsters en vinkachtigen maakten duidelijk gebruik van de bosranden en de noordelijke houtsingel. Ze meden daarbij de akkers. De trekrichting van de Roek tenslotte was heel opvallend. Alle waargenomen exemplaren trokken van O naar W over de telpost. De meeste trekvogels kwamen vanuit N en NO aanvliegen. Bij de akkers aangekomen kozen veel vogels een route langs de bosranden of de kortste route over de akkers, op de telpost aan. Deze vogels hebben waarschijnlijk een trekroute gevolgd langs de randmeren en kwamen wellicht via de Stichtse Brug boven het 'Oude Land' terecht. Ten westen van de Eempolders vervolgden ze hun tocht in ZW-richting tussen Laren en Bussum door, over de Bussummer- en de Westerheide en over Hilversum tot ze bij het Corversbos (de telpost) kwamen (figuur 3).

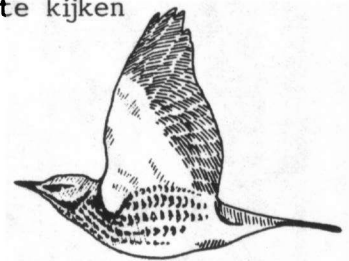

Figuur 3. Trekrichtingen.

- veronderstelde (hoofd)trekroute
- reeds bekende trekrichtingen
- telpost
- stedelijk gebied

(Naar Jonkers e.a. 1987).

Het zou zeer de moeite waard zijn als we een paar keer mochten kijken vanuit de TV-toren, die precies op de route van de trekvogels staat, om te kijken of bovenstaande theorie klopt!

Oproep aan oud-cursisten en andere belangstellende leden.

In augustus zijn we weer begonnen met het tellen van trekvogels boven het Corversbos in Hilversum. Naast een aantal vaste tellers zijn er ook al enkele nieuwe gezichten op de telpost komen aanwaaien. Er wordt nu dus fanatiek rondgekeken boven de akkers, óók door minder ervaren vogelaars! En dat is nu juist wat we willen!! Schroom niet en kom eens langs om te zien hoe het tellen in z'n werk gaat, welke vogels er vliegen en welk gedrag ze vertonen. Komt U eens bij ons op de telpost de kat uit de boom kijken. Er valt veel te zien en vooral veel te leren!

Er wordt geteld op woensdagen en in het weekeinde, van een half uur vóór zonsopgang tot $\pm$ 12.00 uur. Zie plattegrond.

De voorlopige resultaten van de tellingen in de maand augustus (8 ochtenden) zien er als volgt uit: 2.867 exemplaren in 50 soorten, waaronder:

Aalscholver	244	Wulp	10	Paapje	3
Br.Kiekendief	4	Witgatje	3	Kramsvogel	2
Bl.Kiekendief	1	Tortelduif	1	Tjiftjaf	9
Sperwer	5	Gierzwaluw	9	Vuurgoudhaan	1
Buizerd	2	Boerenzwaluw	1023	Vink	3
Torenvalk	6	Duinpieper	1	Kruisbek	3
Kievit	122	Boompieper	34	Ortolaan	2
Watersnip	49	Gele Kwikstrt	254	Rietgors	39

Alfred J. van Klaveren.

